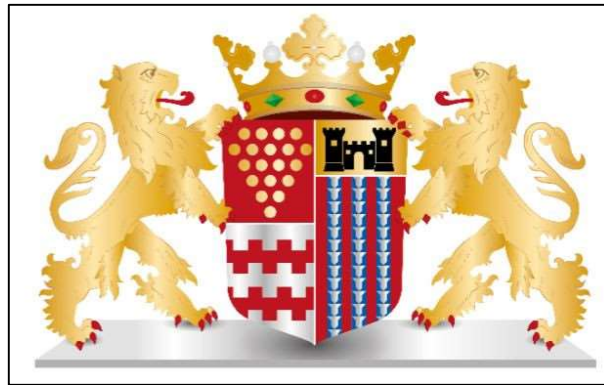
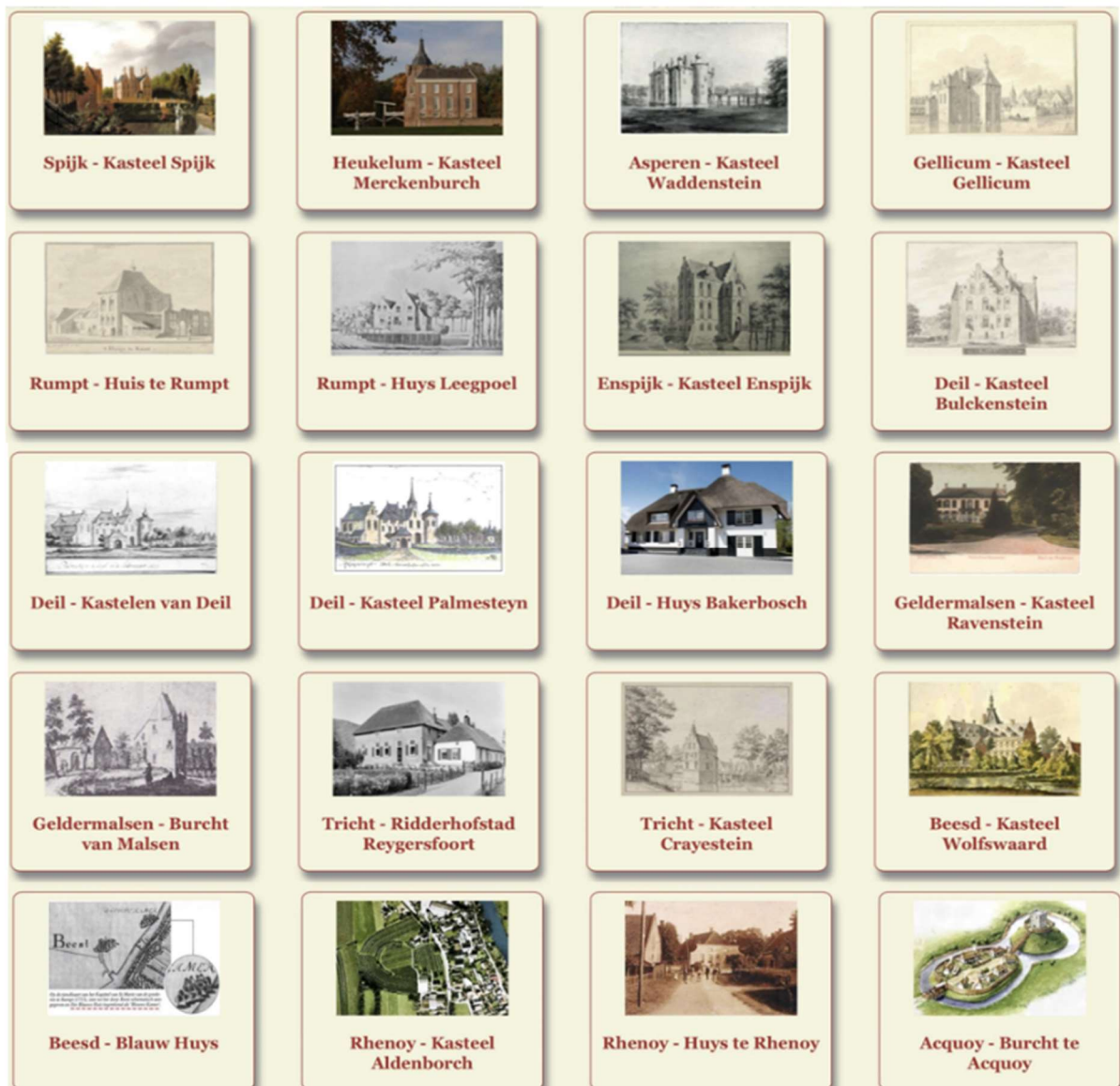

Route langs de kastelen en voormalige kastelen in de Gemeente West Betuwe

Lingeroute en Waalroute

Deze routes kunt u downloaden op uw telefoon of computer.

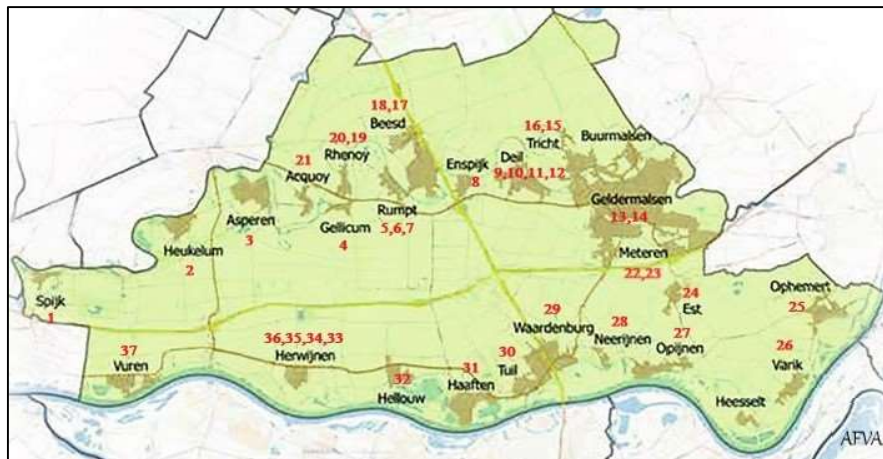
Zie de link en QR-code hieronder.

Kastelen in de Gemeente West Betuwe

Door A. F. Verstegen met medewerking van:

P. de Jong	Spijk en Asperen
B. de Groot	Heukelum
P. van Mook	Rumpt
M. IJzerman	Enspijk
K. van Drunen	Deil
M. M. L. Th. Philipsen	Tricht en Beesd
G. Buyserd	Waardenburg en Haaften
E. de Bruijn	Hellouw
B. Boersema	Vuren
B. van Erkom	Bijdrage voor diverse kastelen
W. F. M. Verstegen	Links en QR-codes routes
R. Mink en K. van Drunen	Historische Kring West Betuwe

In de 26 kernen van de Gemeente West Betuwe hebben in totaal 40 versterkte huizen en kastelen bestaan. Enkelen hiervan zijn bewaard gebleven, de meeste zijn in verval geraakt en afgebroken na de inval van Napoleon Bonaparte in 1795 in ons land. Vrijheid – Gelijkheid - Broederschap.

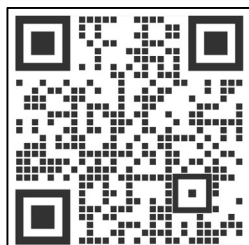

Op het kaartje van de Gem. West Betuwe zien we de 26 kernen en het aantal versterkte huizen, kastelen per kern. Wilt u meer weten over de historie van deze huizen kastelen, dan kunt u deze vinden op de site van de Historische Kring West Betuwe [hkwb.nl/algemeen/archief/](https://www.hkwb.nl/algemeen/archief/)

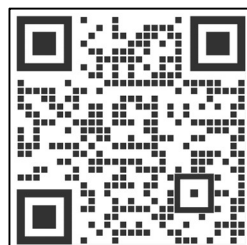
Wilt u de route langs de kastelen fietsen, vul dan de link in uw browser of scan de QR-code.

<https://qrcc.me/rtz1y4e8av57> (Lingeroute)

<https://qrcc.me/rtz2672q0yoz> (Waalroute)

QR-code Lingeroute

QR-code Waalroute

Het is raadzaam onderstaand uitleg te lezen betreffende de gebruikte termen die voorkomen bij de historie van deze kastelen en versterkte huizen. Feodaal stelsel, Furstendom Gelre & Graafschap Zutphen, Leenheren, Leenmannen, Heergewaad, Ambt Beesd Rhenoy, leenroerig etc. etc.

De hertogen van Gelre regeerde over het hertogdom Gelre, een groot deel van Gelderland en de graven van Zutphen over het graafschap Zutphen en een groot gebied daaromheen.

Enkele hertogen van Gelre waren o.a. Otto van Gelre, Reinoud I van Gelre, Willem van Henegouwen (hij gaf Ackoy in 1330 aan Gerard van Voorne), Eduart van Gelre.

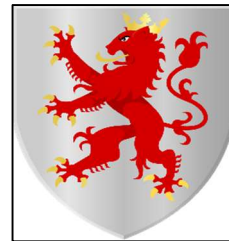
Enkele graven van Zutphen, Hendrik van Zutphen, Otto van Hammerstein

Ontstaan van het Fürstendom Gelre en Graafschap Zutphen (F. G. & G. Z.)

Mijn kleinzoon Maarten Philipsen ontdekte in het Wapenboek van de Nederlandse adel en in het Rijksmuseum hoe het Fürstendom Gelre en Graafschap Zutphen ontstaan is. Zoals we reeds weten, de hertogen van Gelre regeerden over een groot deel van Gelderland en de graven van Zutphen over een groot gebied rondom Zutphen. Het wapen van het hertogdom Gelre was van de hertog van Gelre en Gulik en het wapen van het graafschap Zutphen was van de graaf van Zutphen.

Wapen van het hertogdom Gelre

Wapen van het graafschap Zutphen

Door een huwelijk van de zoon van de hertog van Gelre in 1443 met de dochter van de graaf van Zutphen ontstond het Furstendom Gelre & Graafschap Zutphen (F. G. & G. Z.).

Later ook wel het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen genoemd.

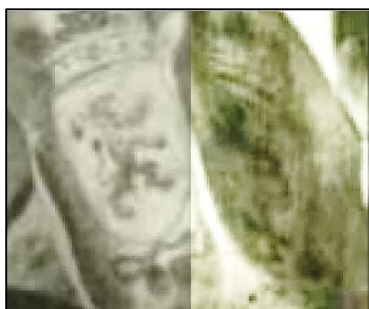

Foto van het schoorsteenstuk door P. Palamedesz (1622) uit de Zutphense Kamer in het Stadhuis van Nijmegen.

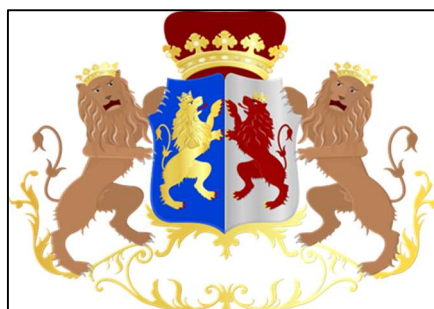
Allegorische (beeldende) voorstelling van de samenvoeging van het Hertogdom Gelre en Graafschap Zutphen.

Rechtsboven zien we het wapen van het Graafschap Zutphen (dat is dan een leeuw in keel op zilver) met de gravenkroon.

Links in het midden (op de jurk) zien we nog twee wapens namelijk dat van Gelre (links) en dat van Zutphen (rechts).

Wapen van Gelre en Zutphen

Wapen van het F. G. & G. Z.

Wapen provincie Gelderland

Enkele hertogen van het F. G. & G. Z.

Arnolt van Egmond, Adolf van Egmond, Caerl van Bourgondië, Maximiliaan, Caerel van Egmond, Wilhelm van Gulick, Hertogin, gravin Elisabeth, Keijzer Karel de Vijfde, Koning Philips de II.

Plakkaat van verlating 1581, Nederland onafhankelijk.

Staten van Holland met de stadhouders van Oranje, Regering van Nederland 1795 tot heden.

Arnold en Adolf van Egmond (1410-1473) (1438-1477)

Wapen van Van Egmond

De regeerders over dit Vorstendom konden onmogelijk al hun bezittingen zelfbesturen. In ieder dorp of stad werd een leenman aangesteld en deze leenman kreeg het kasteel met de daarbij behorende landerijen en de rechten behorende bij dat gebied. Ook werden er ambtmannen aangesteld, in het ambt Beesd en Rhenoy waren vele jaren de baronnen Pieck van Wolfswaard uit Beesd ambtman.

De ambtman evenals de leenman behartigde de belangen van de leenheer (bestuur, belastingheffing, rechtspraak, waterzorg, etc.). De grenzen van de leenman/ambtman werden bepaald door politieke machtsverhoudingen, maar in het Rivierengebied door de loop van de rivieren. Binnen dit Vorstendom lagen heerlijkheden en steden waar de hertog van Gelre, graaf van Zutphen geen macht had, het waren enclaves waar hij zijn gezag niet kon doen gelden. Dit gold bijvoorbeeld voor de heerlijkheid van Acquoy, de steden, Asperen, Leerdam, Heukelum en Buren etc. Dit waren dus soevereine dorpen en steden die een eigen bestuur hadden.

Het Fürstendom Gelre en Graafschap Zutphen was opgedeeld in een Quartier Arnhem, - Nijmegen, - Zutphen en - Roermond. Rechts het wapen van Johan Glummer raadsheer des Furstendoms Gelre en Graafschap Zutphen toetreden in 1627. Hij was gehuwd met Johanna de Bijde van Wayestein te Herwijnen. Zij kochten in 1630 het kasteel Palmesteyn te Deil. De administratie en de rechtspraak werden in het Hof van Gelre aan de Markt in Arnhem gehouden.

F. G. & G. Z.

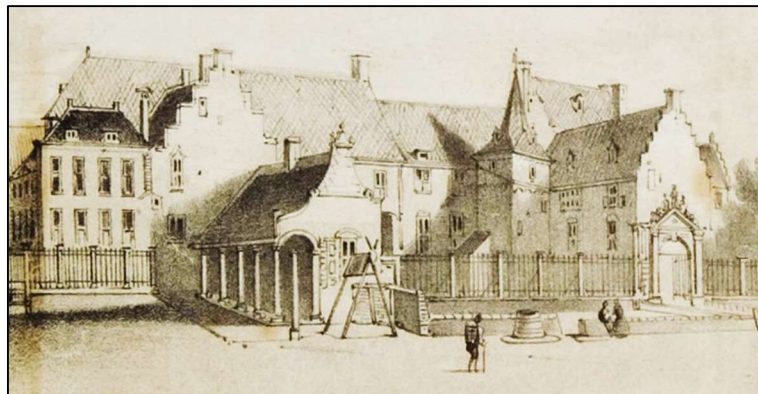
Wapen van Johan Glummer

Alle kernen van de Gem. West Betuwe vielen onder dit F. G. & G. Z. behalve Acquoy, immers Willem van Henegouwen hertog van Gelre had Acquoy in 1330 aan Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland gegeven, Acquoy was niet meer leenroerig aan dit F. G. & G. Z.

Afgevaardigde, gedeputeerden in de raad voor het Quartier Nijmegen waren rond 1750 o.a.

1. Jacob van Randwijk, Heere tot Rossum, Gameren, Beek etc. Borggraeff des Rijks en Rigter der Stad Nijmegen.
2. Casper Antonius van Linden tot Ressen, oud ambtman en Rigter der Ambts Overbetuwe.
3. Otto van Wijhe Heer tot Echtelt.
4. Adriaen van Heert Waltgraeff des Nederrijksenwalts.
5. Jacob van Beijnhem tot den Appelenburg Heer van Tuijl.
6. Reinder van Haeften Heer van Ophemert.
7. Casper van Els tot den Boelenham.
8. Johan de Cock van Delwijnen Heer tot Wadenoijen Ambtman in Bommel Tielre en Bommellerweerden.
9. Bartholt van Gent Heer tot Mijnerswijk.
10. Derk Wolter van Linden tot Mijenerswijk, Ambtman, Rigter en Dijkgraeff des Ambts tussen Maas en Waal.
11. Carel Pieck Heer tot Brakel en Soelen, Ambtman des Ambts Beest en Renoij.
12. Ludolph Diderick van Tegnagell Heer tot Gellicum.
13. Walraet van Haeften Heer tot Zennewijnen.

Het Hof van het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen aan de markt in Arnhem

Gewassen pentekening van Jan de Beijer 1742

Het leenstelsel

Bij een Heerlijkheid behoorden bepaalde rechten. Zo was Acquoy een Hoge- en Rhenoy een Lage Heerlijkheid. Een Hoge Heerlijkheid was een soeverein gebied met eigen wetten en rechtspraak. De baron van Acquoy had ook het halsrecht, het recht om misdadigers tot de galg te veroordelen. Verdere rechten waren, het visrecht, het jachtrecht, veerrecht, het recht van de wind, etc. Een belangrijke bron van inkomsten was het tiendrecht. Tevens had de baron het collatierecht, het recht om de ambtsdragers te benoemen, o.a. de schepenen de schout en de pastoor en later na de reformatie de dominee.

De eigenaar van de Aldenborch te Rhenoy, de leenheer, gaf het kasteel met landerijen en de rechten die bij de Heerlijkheid Rhenoy behoorden aan een leenman.

Deze bezittingen en rechten werden feodale bezittingen en rechten genoemd. De leenman kon onroerend goed kopen en deze werden allodiale goederen genoemd. Feodale goederen waren dus van de leenheer en waren vererf baar maar konden ook verkocht worden. De leenman was de leenheer een Heergewaad verschuldigd en moest de eed van trouw afleggen en de leenheer zijn leven lang trouw beloven. Het Heergewaad was een militaire uitrusting, een paard en een maliënkolder (soort harnas) die de leenman moest hebben om de leenheer in geval van oorlog te helpen. De feodale bezittingen en rechten gingen van vader op zoon/dochter maar konden ook verkocht worden.

Was de leenman (doorvererving b.v.) minderjarig dan moest een familielid (hulder) de eed van trouw afleggen en de leenheer gehoorzamen tot de minderjarige leenman volwassen was geworden (27 jaar). De leenheer vorderde van de nieuwe leenman het Heergewaad wat verheer-gewaden werd genoemd. Later in de tijd werd het heerge-waad voldaan door betaling van een som geld, "een pond goet gelts". De akten van beleningen en het leenregister werden bij het Hof van Gelre te Arnhem geregistreerd en zijn te vinden in het Gelders Archief. Voor Acquoy werden deze documenten door de Nassause Domeinraad geregistreerd en zijn te vinden in het Nationaal Archief te 's-Gravenhage. Na de inval van Keizer Napoleon Bonaparte werd het leenstelsel op 25 maart 1795 afgeschaft.

Keizer Napoleon Bonaparte

Vrijheid - Gelijkheid - Broederschap

Voor op- en aanmerkingen op dit artikelen houden wij ons aanbevolen.
Wij wensen u veel fiets- en leesplezier.

af.verstegen10@gmail.com

maartenphi10@gmail.com

Geraadpleegde archieven:

Gelders archief Arnhem.
R.A.R. Tiel.
Nationaal archief Den Haag
Rijksmuseum Amsterdam

Acquoy 2023 © A. F. Verstegen en Maarten M. L. Th. Philipsen, CC-BY